

Štětina, J. 2019: Středověká fortifikace na Klepačově (okr. Blansko).

In: M. Dejmal, L. Jan, R. Procházka (eds.): *Na hradech a tvrzích.*

Miroslavu Plačkoví k 75. narozeninám jeho přátelé a žáci. Brno:

NLN, 190–202.

Summary

A detector survey of a defunct small castle above Vaječnick in the Křtinský Stream valley, Babice nad Svitavou cadastral area (Brno-Country District) yielded an assemblage of metal objects that corroborate the medieval dating of the castle (Kos 2019; Štětina 2019).

Petr Kos

Bílá Lhota (k. ú. Červená Lhota u Řimic, okr. Olomouc)

Před domy č. p. 8, 9, parc. č. 11/1.

Vrcholný středověk, novověk. Místo sběru, vesnice/městečko.

Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: Vlastivědné muzeum v Olomouci.

Lokalizace: WGS-84 – 49.715855N, 16.969454E

Na jaře roku 2019 nasbíral autor příspěvku kolekci středověké a raně novověké keramiky před domy č. p. 8 a 9 v Červené Lhotě. Nálezy se podařilo vyzvednout z povrchu zasypaného výkopu, který probíhal rovnoběžně s oběma domy. S ohledem na neexistenci bližších nálezových okolností je vypovídací hodnota shromážděného souboru výrazně snížena. Přitom jde v podstatě o první archeologické nálezy z intravilánu obce (srov. Musil 1979, 68–70; 1983, 186–188). Červená Lhota (*Czerwena Lhota*) se v písemných pramenech objevuje roku 1407 (Pinkava 1903, 165–166; Spáčil a kol. 1985, 57), kdy je v pramenech uveden Vítek ze Lhoty vlastníci zdejší dvůr (např. Plaček 2001, 175).

Nalezenou kolekci tvoří celkem 25 zlomků keramiky a fragment komorového kachle. Do vrcholného středověku lze zařadit celkem čtyři kusy keramiky. Všechny jsou charakteristické pro průběh 14.–15. století. Mezi nimi se vyjímá část okraje mísy s červenou malbou (obr. 1: 8) a zlomek výtutě z loštického hrnce. Zbylé fragmenty náleží do průběhu 16.–18./19. století. Zastoupeny jsou nožky z pánví, pásková ucha džbánů či hrnců a okraje hrnců, popřípadě hrnků (obr. 1: 3–6, 10–12). Většina materiálu je rezná, jen v několika případech evidujeme vnitřní hnědou nebo zelenou glazuru (obr. 1: 3–5). Výzdoba se omezovala na červenou malbu na vnější straně nádoby (obr. 1: 1, 2), vývalkovitou šroubovici a plastickou lištu zdobenou pomocí rádělka (obr. 1: 4). Poslední nález reprezentuje zlomek rezného komorového kachle opatřený okrajovou lištou v podobě hranolu s výžlabkem (obr. 1: 9), který nejspíše náleží do 1. poloviny 16. století.

Literatura

Pinkava, V. 1903: *Litovelský okres.* Brno: Musejní spolek.

Musil, J. V. 1979: *Tvrz v Červené Lhotě u Litovle, okres Olomouc.*

Vlastivědný věstník moravský XXXI(1), 68–70.

Musil, J. V. 1983: *Kachel z Červené Lhoty u Litovle (okres Olomouc).*

Vlastivědný věstník moravský XXXV(2), 186–188.

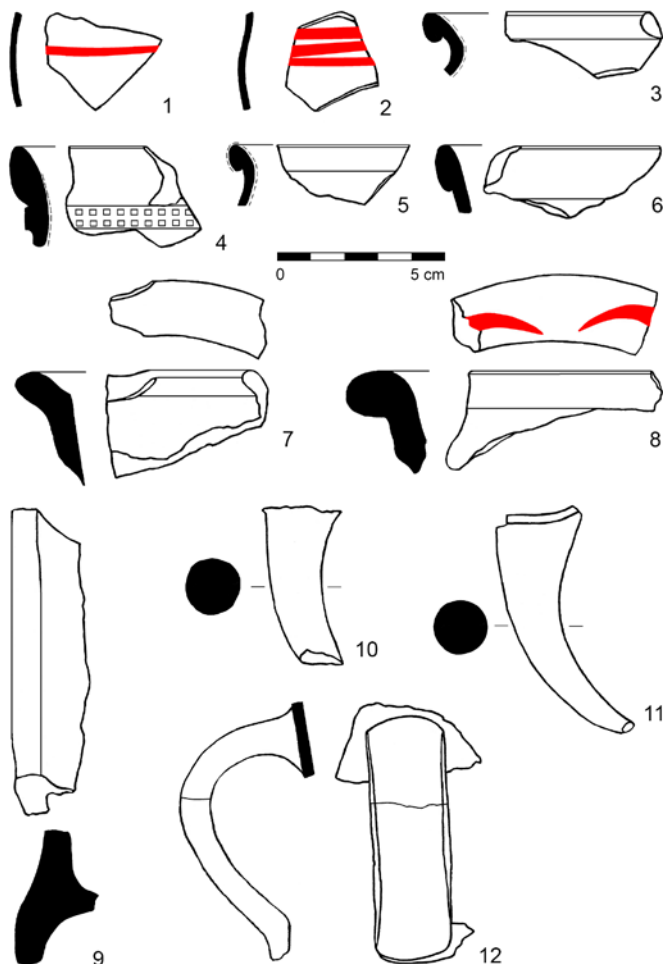
Plaček, M. 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hradečků a tvrzí.* Praha: Libri.

Spáčil, V. a kol. 1985: *Pečeti a znaky měst, městeček a obcí olomouckého okresu.* Olomouc: Městský NV.

Summary

A 14th–18th/19th century pottery assemblage and a chamber tile fragment from the first half of the 16th century (Fig. 1) were found on the surface of a filled trench in front of house No. 8 and 9 in the cadastral area of Červená Lhota u Řimic (Olomouc District).

Lukáš Hlubek

Obr. 1. Červená Lhota u Řimic. Výběr nálezů. Kresba L. Hlubek.

Fig. 1. Červená Lhota u Řimic. Selection of finds. Drawing by L. Hlubek.

Bílovice nad Svitavou (okr. Brno-venkov)

„U Jezírka“, parc. č. 1182/2.

Novověk – industriální období. Vesnice/městečko. Náhodný zásah/nález. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: neodebrány.

Lokalizace: WGS-84 – 49.2698336N, 16.6292244E

Během výstavby nástupních stanovišť autobusové zastávky Lesní školka Jezírko (k. ú. Bílovice nad Svitavou) v roce 2020 byly po východní straně silnice zachyceny v šachtě inženýrských sítí pozůstatky suterénních částí bývalé panské lichtenštejnské myslivny vystavěné roku 1791 a zbořené roku 2004 (Haša 2007; Nejezchleb 2012). Z výzkumu pochází dokumentační materiály evidující značky pálených formátových cihel („BH“) a tesané kamenické články zhotovené z opuky, které dokazují, že zmíněná stavba byla od základu přestavěna během 2. poloviny 19. století z cihel, jež produkovala cihelna na Dolním Cejlu, pracující v Brně v rozmezí roku 1860 a závěru 80. let 19. století (Holub, Anton 2020, 209).

Literatura

- Haša, R. 2007: *Historie vysoké školy zemědělské v Brně a „Masarykova lesa“*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita.
- Holub, P., Anton, A. 2020: *99 brněnských cihel: Historický vývoj stavebních materiálů z pálené hlíny a jejich výroby na území města Brna*. Brno: VUT v Brně, Fakulta stavební.
- Nejzchleb, B. 2012: *Bílovice nad Svitavou: kapitoly z historie obce*. Brno: Didot.

Summary

During the construction of the Lesní školka Jezírko bus stop platform (Bílovice nad Svitavou cadastral area, Brno-Country District) in 2020, remnants of a former Liechtenstein manorial gamekeeper's lodge built in 1791 and demolished in 2004 (Haša 2007; Nejzchleb 2012) were found along the east side of the road. The structure was completely rebuilt during the second half of the 19th century from bricks produced by a brickyard in Dolní Cejl, Brno (Holub, Anton 2020, 209).

Petr Kos, Dana Vitulová

Bílovice-Lutotín (k. ú. Bílovice, okr. Prostějov)

Intravilán obce, parc. č. 260/1, 261.

Vrcholný středověk, novověk. Vesnice/městečko. Vertikální řez. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Muzeum a galerie v Prostějově, p. o., inv. č. 310.856–310.910.

Lokalizace: S-JTSK – -563242.13, -1129102.28

Od měsíce března do měsíce srpna 2020 byl průběžně prováděn archeologický dohled při pokládce zemních kabelů distribuční sítě nízkého napětí v Bílovicích. Zachycené archeologické objekty a archeologické situace, stejně tak jejich výzkum a dokumentace, byly ovlivněny charakterem vlastní stavby spočívající v hloubení úzkých rýh dosahujících hloubky cca 110 cm. V blízkosti kaple sv. Floriána, tedy nedaleko tzv. „Bílovického žudru“, venkovské usedlosti z 2. poloviny 18. století, rýha prořala planýrky/smetiště náležející do 17. století. Život středověké vesnice dokumentuje kulturní vrstva s keramikou rámcově z konce 12. a 1. poloviny 13. století u domu č. p. 5 a sídlištní jáma s keramikou ze 14. století u domu č. p. 41. Výše přibližně archeologická zjištění výrazně přispěla do již tak barvitě mozaiky pravěkého a raně historického osídlení obce (přehledně Šmíd 2003).

Literatura

- Šmíd, M. 2003: *Pravěké a raně historické osídlení katastru obce Bílovice-Lutotín. Střední Morava 17, 45–70.*

Summary

A watching brief during the laying of ground cables for a low-voltage distribution network was conducted in Bílovice-Lutotín (Prostějov District) from March to August 2020. The excavated trenches disturbed refuse layers from the 12th/13th and 17th centuries and a 14th century pit.

Pavel Fojtík, Miroslav Šmíd

Bítov (okr. Znojmo)

Č. p. 1, st. parc. č. 1; 44/1; 47.

Mladohradištní období (RS4), vrcholný středověk, novověk. Hrad. Skupina/síť sond. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84 – 48.9447497N, 15.6990431E

Na podzim roku 2020 prováděla Archaia Brno z. ú. subdavatelsky pro Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Brně zjišťovací archeologickou sondáž na státním hradě Bítov (Dejmal, Příbylová 2020). Celkem bylo realizováno pět sond (obr. 2). Nejvýchodněji ležela sonda S3, konkrétně na jižním mostě přes šjový příkop. Sondy S1 a S2 byly umístěny již v rámci opevněné plochy, a to v severozápadní části, na opyši celé ostrožny. Sondy S4 a S5 se pak nacházely vně hradbami opevněného areálu při vnější patě výše vzpomínaného prostoru.

Sonda S3, na mostě při dnešním vstupu do hradu, odhalila v poměrně malé hloubce dobře dochovanou kamennou dlažbu. Ta patrně, až na recentní porušení, pokrývá větší část mostu a nachází se již v hloubce od 0,1 až 0,2 m.

V sondě 1 byla ověřena situace u zadržovací brány, přičemž se ukázalo, že zde došlo ke značnému nárůstu terénu. Z vnější strany pak byla brána zkoumána v rámci sondy S5 (obr. 3). Brána měla jednoduchou kulisovitou podobu, přičemž byla doplněna o obdélnou vpadlinu, která ji orámovala na obou stranách. I přes svou jednoduchost měla brána složitější vývoj. Na vnitřní straně byla hradba v mladší fázi zpevněna přiloženou plentou, brána ale zůstala funkční. Úroveň povrchu terénu v době existence brány je oproti dnešnímu o 3 m níže. Podařilo se zde zachytit i pochozí horizont k bráně zpevněný maltou. Nejasná je datace brány. Její vznik patrně souvisí se stavbou obvodové hradby, která byla dříve kladena do 14. až 15. století. Situace zjištěná v sondě S2 sice neumožňuje jednoznačně určit časové zařazení výstavby brány, dokážeme však datovat alespoň zazdění hradby. Patrně se tak stalo již v 15. či nejspíše 16. století. Problém datace navážek při bráně souvisí s faktem, že obsahují převážně jen druhotně přemístěné starší nálezy. Ale i tak snad můžeme počítat se zánikem funkce brány někdy v 15. či 16. století. Poté se terén na vnitřní straně brány periodicky zvyšoval, a to až na dnešní úroveň, přičemž poslední vrstva představuje tzv. zahradní horizont. Přestože byla sonda S1 kopána až do hloubky 3 m od dnešního povrchu, musíme předpokládat, že pod dosaženou úroveň se nachází minimálně další 2 m antropogenních uložení.

Situaci z vnější strany brány ověřovala sonda S5. Výškové poměry jsou zde oproti vnitřnímu líci brány značně odlišné. Spodní část samotné brány se dnes nachází ve výšce 3 m nad terénem. Jak vypadal vstup do brány z vnější strany, není zcela zřejmé. Buď se zde nacházelo schodiště, nebo nějaká forma plošiny. Ta asi nevedla přímo kolmo na bránu, ale stáčela se severním směrem, a za nástupní prostor k bráně musíme považovat malou plošinu na styku příkopu a valu. Druhou možností je, že terén před bránou byl po ztrátě její funkce nějak zásadně upraven. Pata hradby byla opatřena plentou, přičemž v sondě S5 se podařilo zachytit i její předzáklad. Plenta s předzákladem vznikla současně s šestým opěrákem a celý líc byl následně doplněn omítkou z roztírané malty. Obě konstrukce jsou již založeny do skalního podloží a mocnost historického terénu při patě hradby dosahovala v sondě S5 0,5 m.

Sonda S4 se nacházela při styku hradby a prvního opěráku. Antropogenní činností ovlivněné souvrství zde dosahovalo mocnosti 0,6 m, přičemž níže se nacházelo již navětralé skalní podloží. Podle schématického řezu je jasné, že rozdíl v mocnosti historických terénů na vnitřní straně brány proti situaci v sondě S4